অধ্যায় ৩ ঃ জনসংখ্যাৰ বিস্ফোৰণ

অধ্যায় গাঁথনি

৩.১ উদ্দেশ্য

৩.২ পৰিচয়

৩.৩ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ধাৰণা

৩.৪ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ বৈশিষ্ট্য সমূহ

৩.৫ ভাৰতবৰ্ষত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ উৎপত্তিৰ কাৰণ সমূহ

৩.৬ ভাৰতবৰ্ষত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ফলত হোৱা সমস্যাসমূহ

৩.৬.১ শিক্ষাত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

৩.৬.২ পৰিৱেশত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

৩.৬.৩ মানুহৰ আৰ্থ সামাজিক জীৱনৰ ওপৰত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

৩.৭ জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰিবলৈ ল'বলগীয়া ব্যৱস্থাসমূহ

৩.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকলোঁ

৩.৯ অধিক জানিবলৈ

৩.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

৩.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি ঃ

- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ধাৰণাৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।
- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ কাৰণসমূহ আৰু সমস্যা সমূহৰ বিষয়ে এক আলোচনা আগবঢ়াব পাৰিব।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধি পৰীক্ষা কৰিবলৈ গ্ৰহণ কৰিব লগীয়া ব্যৱস্থাসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৩.২ পৰিচয়

মানৱীয় জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধিয়ে সাধাৰণতে বিকাশশীল দেশসমূহত এক গভীৰ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ কাৰণ আৰু পৰিণামসমূহ বৰ্তমানৰ আধুনিক সমাজৰ বাবে এক প্ৰধান বিষয়ত পৰিণত হৈছে। জীৱনৰ গুণগত মানদণ্ড বজাই ৰাখিবলৈ হ'লে জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। আঁচনি প্ৰস্তুতকৰ্তাসকলৰ মতে অৰ্থনৈতিক বিকাশ বজাই ৰাখিবলৈ

হ'লে জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰিবলৈ বিশেষ ব্যৱস্থা লোৱাটো জৰুৰী। সেইমতে, ভাৰত চৰকাৰে জনসংখ্যা নীতিৰ লগতে প্ৰতিটো পঞ্চম বাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত বিশেষ সুবিধা প্ৰদানৰ জৰিয়তে জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰিবলৈ চেষ্টা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। কিন্তু এই পৰিকল্পনাসমুহেওঁ কোনো বিশেষ ফলাফল প্ৰদান কৰা নাই। এইটো ধাৰণা কৰিব পাৰি যে শিক্ষাই জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ অৰিহণা যোগাব পাৰে। এই অধ্যায়টিয়ে জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰাৰ লগতে জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ বৈশিষ্ট্য, জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ উৎপত্তিৰ কাৰণ, জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে সৃষ্টি কৰা সমস্যা আৰু জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰাৰ বাবে ল'বলগীয়া ব্যৱস্থা সমূহৰ বিষয়েও আলোচনা কৰে।

৩.৩ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ধাৰণা

জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ বা অধিক জনসংখ্যাই এনেকুৱা এক পৰিস্থিতিক বুজায় য'ত এখন দেশত বসবাস কৰা জনসংখ্যাই দ্ৰুতভাৱে ইয়াৰ বহনীয় ক্ষমতা চেৰাই যায়. জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ শব্দটোৱে মানৱীয় জনসংখ্যা আৰু পৃথিৱীৰ পৰিৱেশৰ মাজত থকা সম্বন্ধক বুজায়। আন কথাত ক'বলৈ গ'লে, ই পৰিৱেশৰ জৈৱবৈচিত্ৰিক ভাৰসাম্যতাক বুজায় যিটো পৃথিৱীৰ বিভিন্ন উদ্ভিদ আৰু প্ৰজাতিৰ জীৱনধাৰণৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়।

জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ বৰ্তমানৰ পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ প্ৰধান সমস্যাসমূহৰ ভিতৰত এটা বুলি বিবেচিত হৈছে। যিমানদূৰলৈকে ভাৰতৰ কথা ক'ব পাৰি, আন দেশসমূহৰ তুলনাত ইয়াত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ বহুত বেছি। বিশ্বৰ প্ৰতি ছয়জন মানুহৰ ভিতৰত এজন ভাৰতত বাস কৰে। জনসংখ্যাৰ ক্ষেত্ৰত ই চীনৰ পিছতেই দ্বিতীয় স্থান দখল কৰে আৰু ২০৪০ লৈকে ভাৰতৰ জনসংখ্য ১.৫ বিলিয়ন হ'ব আৰু তেতিয়ালৈ ইয়াৰ জনসংখ্যাই চীনৰ জনসংখ্যাকো চেৰাই যাব বুলি ধাৰণা কৰা হৈছে।

পৰিসংখ্যা মতে, ২০১১ চনৰ মাৰ্চলৈকে ভাৰতৰ মুঠ জনসংখ্যা ১ বিলিয়নতকৈ অলপ বেছি আছিল- ১,২১০,১৯৩,৪২২ । নতুন দিল্লীৰ কেন্দ্ৰীয় স্বাস্থ্য মন্ত্ৰণালয়ৰ জনসংখ্যা ঘড়ীয়ে প্ৰতি মিনিটত ৩১ জন ব্যক্তিৰ হাৰ সূচায়। ইয়াৰ মতে ভাৰতত প্ৰতিদিনে ৪৪,৬৪০ টা শিশুৱে জন্ম লাভ কৰে। এই বৃহৎ বৃদ্ধিৰ হাৰে কেৱল অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধিয়ে নহয় সমগ্ৰ জীৱন ধাৰণৰ গুণগত মানদণ্ডৰ ওপৰতো প্ৰভাৱ পেলাইছে।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ৰ পৰাই বিশ্ব জনসংখ্যা এক অভূতপূৰ্ব হাৰত বৃদ্ধি পাই আহিছে। এই জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে কৃষিক্ষেত্ৰৰ অধিক শস্য উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত আৰু উদ্যোগ খণ্ডৰ অধিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত বৃহৎ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। নিৰ্বনানীকৰণে বৰ্তমান সময়ত এক ভয়াৱহ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে যাৰ ফলত ভূমি অৱক্ষয়, পৰিৱেশ পৰিৱৰ্তন আৰু প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ অপব্যৱহাৰৰ দৰে সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। এইটোৱে এই সচেতনতাৰ সৃষ্টি কৰিছে যে মানুহে পৃথিৱীত অধিক জনসংখ্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে যাৰ ফলত পৃথিৱীয়ে এই অত্যাধিক জনসংখ্যাৰ বোজা বহন কৰিব পৰা

নাই। বৈজ্ঞানিক সচেতনতা মতে বর্তমানৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধি আৰু সম্পদৰ বর্দ্ধিত ব্যৱহাৰে জীৱ জগতৰ প্রতি এক ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে। বহুতো পৰিৱেশজনিত সমস্যা যেনে পৰিবেশত কার্বন ডাই অক্সাইডৰ বর্দ্ধিত স্তৰ, গ্লৱেল ৱার্মিং, প্রদূষণ ইত্যাদি জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ফলতে সৃষ্টি হোৱা সমস্যা।

জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ হ'ল জনসংখ্যাৰ দ্রুত বৃদ্ধি। ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰণে, বেছিভাগ বিকাশমুখী দেশেই যোৱাটো শতিকাৰ দ্রুত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্রত অৱিহণা যোগাইছে। এইটো হ'ল আমাৰ পৃথিৱীখনে বর্তমান সময়ত সন্মুখীন হোৱা এক গভীৰ সমস্যা আৰু জনসংখ্যাৰ এই অভাৱনীয় বৃদ্ধিকে এতিয়া সঠিকভাৱে জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ বুলি ক'ব পাৰি।

৩.৪ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ বৈশিষ্ট্য সমূহ

জনসাংখ্যিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ জন্মৰ হাৰ, মৃত্যুৰ হাৰ, প্রব্রজন, ভৌগোলিক বিতৰণ, জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব আৰু বৃদ্ধিৰ হাৰ ইত্যাদিৰ সৈতে সম্পর্কিত এই কাৰকসমূহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ বৈশিষ্ট্য সমূহ এনেধৰণে গঠন কৰিব পাৰি-

- কোনো এক বিশেষ অঞ্চলৰ দুটা ভিন্ন সময়ৰ মাজত মানৱীয় সংখ্যাৰ ক্ষেত্রত সংঘটিত হোৱা পৰিৱর্তনক জনসংখ্যা বৃদ্ধি বুলি ক'ব পাৰি।
- যদি এই বৃদ্ধি যোৱাটো বছৰতকৈ অধিক হয়, তেন্তে ইয়াক ইতিবাচক বৃদ্ধি বুলি কোৱা হয়, আৰু যদি ই যোৱাটো বছৰতকৈ কম হয়, তেন্তে ইয়াক নেতিবাচক বৃদ্ধি বুলি কোৱা হয়।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ উন্নত দেশসমূহতকৈ উন্নয়নশীল আৰু অনুন্নত দেশসমূহত দ্রুত হয়।
- জনসংখ্যাৰ দ্রুত বৃদ্ধিৰ ফলত, এই অনুন্নত আৰু উন্নয়নশীল দেশ সমূহৰ বিকাশৰ হাৰ আশা কৰাতকৈ কম হয়।
- জনসংখ্যা দ্রুত বৃদ্ধিয়ে নিৰক্ষতা আৰু দৰিদ্রতাৰ হাৰ বৃদ্ধি কৰে।
- জনসংখ্যাৰ দ্রুত বৃদ্ধিয়ে মানৱীয় স্বাস্থ্যৰ ক্ষতি কৰাৰ লগতে ধনী আৰু দুখীয়া দেশসমূহৰ মাজত আর্থ-সামাজিক আৰু সাধাৰণ জীৱনৰ ক্ষেত্রত পাথর্ক্যৰ সৃষ্টি কৰে।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে প্রাকৃতিক সম্পদৰ ব্যৱহাৰৰ ওপৰত প্রভাৱ পেলোৱাৰ উপৰিও ইয়াৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্রতো অসামঞ্জস্যতাৰ সৃষ্টি কৰে।

৩.৫ ভাৰতবর্ষত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ উৎপত্তিৰ কাৰণসমূহ

জনসংখ্যা কি সেয়া আপোনালোকে এতিয়া গম পালে। ভাৰতবর্ষত জনসংখ্যাৰ অভাৱণীয় বৃদ্ধিত অৱিহণা যোগোৱা কাৰণসমূহ বুজি পোৱাটো আমাৰ বাবে অতি প্রয়োজনীয়। জনসংখ্যাৰ এই অভাৱনীয় বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্রত সামাজিক, অর্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক, মনোবৈজ্ঞানিক

ইত্যাদি বহুতো কাৰকেই দায়ী। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ বাবে দায়ী কেইটামান দৰকাৰী কাৰণ তলত আলোচনা কৰা হ'ল-

- উর্বৰতা ঃ মহিলাৰ উচ্চ উর্বৰতা হ'ল প্ৰধান কাৰণসমূহৰ ভিতৰত এটা। ইয়াত বয়সৰ মাত্ৰ হ'ল ১৫ ৰ পৰা ৪৫ । বহুত কমসংখ্যক মহিলাইহে ৪৫ বছৰৰ পিছত সন্তান জন্ম দিয়ে। মহিলাসকলে কম বয়সত অধিক সন্তান জন্ম দিব পাৰে। ভাৰতবর্ষত জন্মৰ হাৰ অধিক হয় কাৰণ ছোৱালীবোৰক কম বয়সতে বিয়া দিয়া হয়। ১৫ ৰ পৰা ১৯ বছৰ বয়সৰ ৭০ % ছোৱালীকে ভাৰতবর্ষত বিয়া দিয়া হয় য'ত আমেৰিকাত এই হাৰ মাত্ৰ ১৫ শতাংশ । ২০ ৰ পৰা ২৮ বছৰ বয়সত ভাৰতবর্ষত অধিক সংখ্যক ছোৱালীয়ে বিবাহিত হয়, মাত্ৰ এটা সৰু অংশয়েহে ২৫ ৰ পৰা ২৯ ৰ ভিতৰত বিবাহিত হয়। আমেৰিকাত, এক বৃহৎ পৰিমাণৰ ছোৱালীয়ে অবিবাহিত হয় , কিন্তু ভাৰতত বিবাহ হ'ল সার্বজনীন। কম বয়সৰ বিবাহ, সার্বজনীন বিবাহ ইত্যাদিয়েই হ'ল অধিক জন্ম আৰু জনসংখ্য বৃদ্ধিৰ কাৰণ।
- বিধৱা পুনৰ বিবাহ ঃ ভাৰতবর্ষত বিধৱা পুনৰ বিবাহ ক্ৰমান্বয়ে জনপ্ৰিয় হ'ব ধৰিছে। যেতিয়া এনেধৰণৰ বিবাহ সুলভ হয় তেতিয়া জন্মৰ হাৰ বৃদ্ধি পায়। ২০ ৰ পৰা ৩৫ বছৰ বয়সৰ ৯০% মহিলা বিবাহিত হয়, য'ত' নেকি এইটো সময়তে জন্ম হাৰ অধিক হয়।
- পুত্ৰ সন্তানক অধিক গুৰুত্ব ঃ ধর্মীয় বিশ্বাস ম'তে, যেনে- দেউতাকৰ মৃত্যুৰ পাছত পুত্ৰ সন্তানে পৰিয়ালৰ নাম চলাই নিয়াৰ লগতে ধর্মীয় কাম কাজসমূহো চলাই নিয়ে, ইত্যাদি বোৰে এখন দেশৰ সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক অৱস্থা গঢ়ি তুলে। ইয়াৰ উপৰিও, যৌথ পৰিয়াল ব্যৱস্থাই পুত্ৰ সকলৰ ওপৰত উচ্চ মূল্যবোধ প্ৰদান কৰে। যিহেতু বৃদ্ধসকলৰ প্ৰতি কোনো সুৰক্ষাৰ ব্যৱস্থা নাথাকে, সেয়েহে পিতৃ মাতৃয়ে অধিক সন্তানৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে, যাতে তেওঁলোকৰ বৃদ্ধাৱস্থাত যত্ন ল'বলৈ কমেও এজন বা দুজন পুত্ৰ সন্তান থাকে। সেয়েহে, সৰু পৰিয়ালৰ ধাৰণাটো মানুহৰ মনত প্ৰৱেশ নকৰে।
- ছোৱালী শিক্ষা ঃ ছোৱালীৰ মাজত শিক্ষাৰ অভাৱ হ'ল পৰিয়ালৰ উচ্চ আদর্শ সমূহ ধৰি ৰখাৰ এক প্ৰধান কাৰণ। বিশেষকৈ গ্ৰাম্যাঞ্চলত, মহিলাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ আটাইতকৈ কম। তেওঁলোক যিহেতু কম বয়সতে বিয়া হয়, সেয়েহে নিজাববীয়াকৈ একো মতামত দাঙি ধৰিব নোৱাৰে, কিমানজন সন্তান তেওঁলোক প্ৰত্যেকৰে থকা উচিত সেইটো ক্ষেত্ৰত অতি কমেও তেওঁলোকৰ মত থাকিব লাগে। ডাঙৰ পৰিয়াল গ্ৰহণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো ধর্মীয় বিশ্বাস, সামাজিক ৰীতি নীতি, প্ৰচলিত ব্যৱস্থা আদিয়ে প্ৰভাৱ পেলায়।
- শিশু নিয়োগ ঃ যদিও সংগঠিত উদ্যোগসমূহত শিশু শ্ৰমিকৰ নিয়োগ আইন মতে নিষিদ্ধ কৰা হৈছে, অসংগঠিত ক্ষেত্ৰসমূহত কিন্তু শিশুসকলৰ বাবে যথেষ্ট নিয়োগৰ ব্যৱস্থা আছে। যদি শিশুসকলক ঘৰুৱা উদ্যোগ বা কৃষিখণ্ডত নিয়োজিত কৰিব পৰা যায়

তেন্তে সিহঁতৰ প্ৰতিপালনৰ ক্ষেত্ৰত ভয়ৰ কথা অভিভাৱকে বেছি চিন্তা কৰিব নালাগে। যিহেতু আমাৰ বেছিভাগ মানুহেই চৰম দৰিদ্ৰতাত বাস কৰে, সেয়েহে তেওঁলোকে অধিক উপাৰ্জনৰ বাবে অধিক ল'ৰা-ছোৱালী জন্ম দিয়াটো বিবেচনা কৰে। এনে ক্ষেত্ৰত ডাঙৰ পৰিয়াল বোজা হোৱাতকৈ এক আশীৰ্বাদ বুলিহে পৰিগণিত হয়।

- <u>পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ প্ৰতি মনোভাৱ</u> ঃ পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ মনোভাৱে পৰিয়াল এটা ভালদৰে পালন কৰা হৈছে নে নাই সেয়া নিৰূপন কৰে। বেছিভাগ ক্ষেত্ৰতে, মহিলাসকলে পৰিয়াল পৰিকল্পনা বাবে সন্মতি প্ৰদান কৰিব লাগে। পুৰুষ আৰু মহিলাৰ সন্মতি প্ৰদানৰ পাথৰ্ক্যৰ হাৰ অধিক, য'ত পুৰুষৰ সন্মতিৰ হাৰ মহিলাতকৈ কম। ভিন্ন অধ্যয়নে আৰু সমীক্ষাই এইটো প্ৰমাণ কৰিছে যে পুৰুষতকৈ মহিলাই পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ ক্ষেত্ৰত আৰু জন্ম নিয়ন্ত্ৰণৰ ক্ষেত্ৰত অধিক সু-মনোভাৱ পোষণ কৰে, কিন্তু, তেওঁলোকৰ নিম্ন সামাজিক মৰ্যাদাৰ বাবে তেওঁলোকে পৰিয়ালৰ আকাৰ আৰু ব্যৱধানৰ ক্ষেত্ৰত কোনো মাত মাতিব নোৱোৰে।
- <u>জন্ম আৰু মৃত্যুৰ মাজত পাথৰ্ক্যৰ ব্যৱধান</u> ঃ যোৱা শতিকাৰ ধৰি পৃথিৱীৰ জনসংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিৰ কাৰণ হ'ল জন্ম আৰু মৃত্যু হাৰৰ মাজত থকা পাথৰ্ক্য। ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ হ'ল যোৱাটো সময়ৰ সংঘটিত হোৱা উদ্যোগিক আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ বিপ্লৱ। এই নতুন প্ৰযুক্তিবিদ্যাই উন্নত ঔষধ উৎপাদনৰ ব্যৱস্থা কৰি মৃত্যুৰ হাৰ কম কৰাৰ লগতে বৰ্দ্ধিত জনসংখ্যাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় খাদ্য উৎপাদনৰ সুবিধাও প্ৰদান কৰিছে।
- <u>প্ৰবজন</u> ঃ প্ৰবজনেও ভাৰতবৰ্ষৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগাইছে। প্ৰবজনৰ অৰ্থ হ'ল এখন দেশৰ পৰা আন এখন দেশলৈ যোৱা। মানুহে সাধাৰণতে উন্নত জীৱিকাৰ সন্ধানত এখন দেশৰ পৰা আন এখন দেশলৈ গতি কৰে। কিছুক্ষেত্ৰলৈ প্ৰবজন হ'ল সমগ্ৰ বিশ্বজুৰি এক সাধাৰণ পৰিঘটনা। কিন্তু যদি ই বৃহৎ অৰ্থত সংঘটিত হয়, তেন্তে ই এখন দেশৰ বাবে এক গভীৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। প্ৰবজনেগুণগত আৰু পৰিমাণগত দুয়োটাতে শোচনীয় ভাৱে প্ৰভাৱ সৃষ্টি কৰে। এনেক্ষেত্ৰত, ই এক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সমস্যা হৈ পৰে। আমাৰ অসমতো বৰ্তমান একে সমস্যাৰে সৃষ্টি হৈছে। চুবুৰীয়া দেশ, বিশেষকৈ নেপাল আৰু বাংলাদেশৰ পৰা হোৱা প্ৰবজনে ৰাজ্যখনৰ অৰ্থনীতিৰ ওপৰত এক গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে। ই মানুহৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক জীৱনৰ ওপৰতো সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে । সেয়েহে দেশখনত সংঘটিত এনে প্ৰবজন বন্ধ কৰি দেশখনৰ অলাগতিয়াল সমস্যা সমূহ নিৰ্মূল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে দৃঢ় পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা উচিত।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ কি?

.....

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ পৃথিৰীৰ আটাইতকৈ বেছি জনসংখ্যাৰ দেশখন কি?

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে সৃষ্টি কৰা কেইটামান পৰিৱেশজনিত সমস্যা উল্লেখ কৰক।

.....

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ তিনিটা বৈশিষ্ট্য লিখক।

.....

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ বাবে দায়ী কাৰণসমূহ লিখক।

.....

.....

৩.৬ ভাৰতবর্ষত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ ফলত হোৱা সমস্যাসমূহ-

এতিয়ালৈকে আপুনি হয়তো জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ সমস্যাৰ গভীৰতা সম্পর্কে অনুমান কৰিব পাৰিছে যিটোৱে আমাৰ দেশৰ বিকাশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্রসমূহত ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে। সেই কাৰণে স্বাধীনতাৰ সময়ৰে পৰা কৃষি আৰু উদ্যোগ ক্ষেত্রত দৃষ্টিমূলক বিকাশৰ সত্বেও আমাৰ দেশৰ মুঠ জনমূৰি আয় সেই অনুপাতে বৃদ্ধি হোৱা নাই। যদি এইটো হাৰত জনসংখ্যা বৃদ্ধি হৈ থাকে, তেন্তে অহা কেইবছৰ মানৰ ভিতৰত আমি অনিয়োজিত, ভোকাতুৰ আৰু হতাশ লোকেৰে গঠিত এখন সমাজ লাভ কৰিম যিটোৱে দেশৰ সামাজিক, অর্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ভেটিত এক ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিব। সকলো ক্ষেত্রৰে এক সাংখ্যিক পৰিধি থাকে- লাগিলে ই শিক্ষা, নিয়োগক্ষেত্র, স্বাস্থ্য , পানী যোগান বা অন্যান্য কোনোবা ক্ষেত্রই নহওঁক কিয়, প্রয়োজনীয় প্রশ্নটো হ'ল ঃ আৰু কিমান ক্ষেত্রত? জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে কেনেদৰে বিকাশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্রত সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে তাক আলোচনা কৰো আহক।

৩.৬.১ শিক্ষাত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

জনসংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিৰ এক প্ৰধান সমস্যাসমূহৰ এটা হ'ল বৰ্দ্ধিত ছাত্ৰ ছাত্ৰীক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষা প্ৰদান কৰা। যদিও বহুতো বিকাশলীল দেশেই বিদ্যালয়ত যোৱা শিশুৰ নামভৰ্ত্তি বৃদ্ধিৰ যোগেদি নিৰক্ষৰতা আঁতৰাবলৈ কেতবোৰ শিক্ষা আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে, কিন্তু শিশুসকলৰ বৰ্দ্ধিত জনসংখ্যাৰ বিপৰীতে সকলোকে শিক্ষাৰ সুবিধা দিবলৈ সক্ষম হোৱা নাই।

শিক্ষাত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ প্ৰভাৱ চাৰিটা সূচকৰ সহায়ত জুখিব পাৰি, যেনে- ছাত্ৰছাত্ৰীৰ সূচক, শিক্ষকৰ সূচক, সংগঠনৰ সূচক আৰু সা-সামগ্ৰীৰ সূচক। অধিক জনসংখ্যাৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সমস্যাসমূহ আমি তলত উল্লেখ কৰা ক্ষেত্ৰসমূহৰ যোগেদি সংক্ষিপ্ত কৰিব পাৰোঃ

- ছাত্ৰ-শিক্ষকৰ অনুপাতৰ মাজত এক বৃহৎ পাথৰ্ক্য দেখা যাব, উদাহৰণ স্বৰূপে, এজন শিক্ষকৰ বিপৰীতে ৫০ জন ছাত্ৰ, যিয়ে শিক্ষণৰ সময়ত প্ৰতিজন ছাত্ৰৰ প্ৰতি ব্যক্তিগত মনোযোগ প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে, ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ দুৰ্বল স্বাস্থ্য আৰু বেমাৰ, উপযুক্ত স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰত যত্নৰ অভাৱৰ লগতে খোৱাপানীৰ যোগান, শৌচাগাৰ ইত্যাদিৰ অভাৱ হোৱা দেখা যায়।
- শিক্ষকসকলে নিয়মিত দৰমহাৰ পৰা বঞ্চিতহোৱাৰ লগতে কম অৰ্হতাসম্পন্নও হয়। ইয়াৰ ফলত শিক্ষণৰ প্ৰতি কম উৎসাহিত হোৱাৰ লগতে সামাজিক প্ৰতিপত্তিও কম হয়।
- সংগঠনবোৰত অপৰ্য্যাপ্ত সহায়'কাৰী দলৰ লগতে কম ঠাইৰ সুবিধা আৰু শিক্ষাৰ বাবে কম বাজেট আৰু কম প্ৰশাসনিক সুবিধা থাকিব।
- সা-সামগ্ৰীৰ সূচকে বিভিন্ন দিশক সূচায়। বিদ্যালয়সমূহত দুৰ্বল পুঁথিভৰালৰ লগতে দুৰ্বল গৱেষণাগাৰৰ সুবিধা, পাঠ্যপুথি, দৃশ্য শ্ৰাব্য মাধ্যম ইত্যাদিৰ ব্যৱস্থাও দুৰ্বল হ'ব। বৃহৎ সংখ্যকৰ বাবে বিদ্যালয় ঘৰ অপৰ্যাপ্ত হোৱাৰ লগতে আন বহুতো ক্ষেত্ৰতো দোষ থাকিব।

এইবোৰৰ লগতে আন কিছুমান সমস্যায়েও আমাৰ দেশৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱ পেলাব। যেনেঃ

- নিম্ন মানদণ্ডৰ শিক্ষা ঃ জনসংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিৰ ফলত পৰিমাণ আৰু গুণগত মানদণ্ডৰ মাজত ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰি চলাটো সম্ভৱ নহয় আৰু যিটোয়ে অৱশেষত শিক্ষাৰ মান নিম্ন-গামী কৰি তোলে।
- অনুশাসনৰ সমস্যাঃ মানুহৰ জনসংখ্যা গাওঁ আৰু চহৰসমূহত দ্ৰুতভাৱে বৃদ্ধি পাইছে , কিন্তু তাৰ বিপৰীতে উচ্চ শিক্ষা লাভৰ সুবিধাৰ্থে শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ সুবিধাসমুহ বৃদ্ধি পোৱা নাই। মহাবিদ্যালয় আৰু কাৰিকৰী আৰু চিকিৎসা

প্ৰতিষ্ঠানসমূহত ইয়াৰ ফলত এক গভীৰ হেচাঁৰ সৃষ্টি হৈছে আৰু আমাৰ দেশত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল হতাশ হোৱাৰ অন্য এক কাৰণ হৈ পৰিছে।

- ধন ঘটা ব্যৱসায়ঃ কিছুমানৰ বাবে শিক্ষা এক ধন ঘটা ব্যৱসায়ত পৰিণত হৈছে। বৰ্দ্ধিত শিকাৰুৰ সংখ্যাৰ লগতে যিহেতু শিক্ষাৰ দাবীসমূহো বৃদ্ধি পাইছে। সেয়েহে তেওঁলোকৰ প্ৰতিষ্ঠানসমূহত নামভৰ্ত্তিৰ বাবে তেওঁলোকে অধিক ধন দাবী কৰে, এনে প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ শিক্ষাৰ মানদণ্ডও আনকি সন্দেহজনক হয়। এনে অৱস্থাত বহুতো ভূৱা শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানৰ জন্ম হৈছে আৰু তেওঁলোকে এই ব্যৱস্থাত পূৰামাত্ৰই ধন ঘটাৰ সুবিধা গ্ৰহণ কৰিছে।

৩.৬.২ পৰিৱেশত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

ভাৰততেই হওঁক বা সমগ্ৰ বিশ্বতেই হওঁক, বেছি-ভাগ পৰিৱেশ জনিত সমস্যায়ে মানুহৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সমস্যা। জনসংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা কেতবোৰ প্ৰধান সমস্যা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল-

পৰিৱেশৰ গুণগত মানদণ্ডৰ অৱনতিঃ জনসংখ্যা সমীক্ষাই এইটো প্ৰকাশ কৰিছে যে ১৯৫০ চনৰ পৰা বৃদ্ধি পোৱা জনসংখ্যাৰ ফলত ৮০% বৰ্ষাৰণ্য ধ্বংস কৰা হৈছে, ১০,০০০ তকৈ অধিক উদ্ভিদ আৰু বন্যপ্ৰাণী প্ৰজাতি হেৰাই গৈছে, সেউজগৃহ গেছসমূহৰ নিগমন ৪০০% লৈ বৃদ্ধি পাইছে আৰু পৃথিৱীৰ ভূমিৰ আধাতকৈ অধিক অংশ বাণিজ্যিক উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে আৰু যিটো বৰ্তমানলৈও চলি আছে।

খাদ্য বস্তুৰ গুণগত মানদণ্ডৰ অৱনতিঃ খাদ্যবস্তুৰ বৰ্দ্ধিত প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ কৰিবলৈ কৃষিজাত সামগ্ৰীসমূহৰ উৎপাদন বঢ়াবলৈ ৰাসায়নিক সাৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। শস্য আৰু বীজৰ সুৰক্ষাৰ বাবে কীট-নাশকৰ ব্যৱহাৰে খাদ্যবস্তুৰ গুণগত মানদণ্ডৰ অৱনতি ঘটাইছে।

নগৰীকৰণ ঃ জনসংখ্যাৰ নগৰীকৰণ আৰু বসবাস দ্ৰুতভাৱে বৃদ্ধি পাইছে। ইয়ে আৱৰ্জনা, মটৰ গাড়ী, বায়ু, পানী আৰু শব্দ প্ৰদূষণৰ সৃষ্টি কৰিছে।

উদ্যোগীকৰণ ঃ এখন দেশৰ প্ৰয়োজন আৰু দৰকাৰসমূহ পূৰণ কৰিবলৈ উদ্যোগিক আৰু কাৰিকৰী বিকাশ অতি প্ৰয়োজনীয়। উদ্যোগিক ৰাষ্ট্ৰসমূহত ই বায়ু, পানী, ভূমি আৰু শব্দ প্ৰদূষণৰ সৃষ্টি কৰিছে।

পানীৰ অভাৱ ঃ এইটো আশা কৰা হৈছে যে পৃথিৱীৰ জনসংখ্যাই ভৱিষ্যতলৈ পানীৰ অভাৱত ভুগিব পাৰে। পানীৰ অভাৱে আকৌ বিশুদ্ধ পানী সেৱন কৰা মাত্ৰাৰ ক্ষেত্ৰত

দেখা দিয়া কঠিনতা সমূহো বঢ়াই তুলিব যিয়ে এক প্ৰকাৰ সমগ্ৰ জীৱজগতৰ ওপৰতে এক ক্ষতি কাৰক প্ৰভাৱ পেলাব।

৩.৬.৩ জনসাধাৰণৰ আৰ্থ-সামাজিক জীৱনত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ প্ৰভাৱ

যোৱাটো শতিকাৰ অভাৱনীয় জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধিয়ে বিভিন্ন সম্পদৰ অভাৱ সৃষ্টি কৰিছে ফলস্বৰূপে একে সময়তে মানুহৰ আৰ্থ সামাজিক জীৱনত বিভিন্ন সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। এই সমস্যাসমূহৰ কিছুমান হ'ল-

অধিক জনসংখ্যা ঃ এইটো উল্লেখ কৰা হৈছে যে পৃথিৱীৰ প্ৰতি ছয়জন মানুহৰ ভিতৰত এজন হ'ল ভাৰতীয়। কিন্তু পৃথিৱীৰ মুঠ মাটিকালিৰ ৪৫ শতাংশৰ ১ শতাংশ মাটিহে ভাৰতবৰ্ষই অধিকাৰ কৰি আছে। বৰ্তমানৰ এই বৰ্দ্ধিত হাৰত, অষ্ট্ৰেলিয়াৰ জনসংখ্যাৰ প্ৰতি এজনক ভাৰতৰ জনসংখ্যাৰ সৈতে প্ৰতিবছৰে যোগ কৰা হয়। চহৰ অঞ্চলত অধিক জনসংখ্যাৰ বৃদ্ধিয়ে বিভিন্ন সামাজিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। যেনে- বস্তি অঞ্চলৰ বৃদ্ধি, অস্বাস্থ্যকৰ থকাৰ পৰিবেশ, বিভিন্ন সামাজিক কুকাৰ্য্যৰ প্ৰতি ল'ৰা ছোৱালীৰ আগ্ৰহ, সামগ্ৰী আৰু সেৱাৰ অপৰ্যাপ্ত যোগান ইত্যাদি।

নিবনুৱা সমস্যা ঃ দ্ৰুত জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে দেশৰ জনসমাজক নিবনুৱা নাইবা শ্ৰমৰ অপূৰ্ণ নিয়োগ অৱস্থালৈ নি দৃঢ় অৰ্থনীতি ভেটি গঠনত আঘাত হানিব পাৰে। এইটোৱে নিম্ন ৰাষ্ট্ৰীয় উপাৰ্জন, দুৰ্বল জীৱন ধাৰণ অৱস্থা আৰু জনসাধাৰণৰ কষ্টকৰ অৱস্থা এটাৰ সৃষ্টি কৰে।

আবাস ঃ আশ্ৰয় হ'ল মানুহৰ তিনিটা প্ৰাথমিক প্ৰয়োজনৰ ভিতৰত এটা, আন দুটা হ'ল খাদ্য আৰু বস্ত্ৰ। সেয়েহে পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ আবাসগৃহৰ সুবিধা থকাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। গাওঁ অঞ্চলৰ বৃহৎ সংখ্যক জনসংখ্যাক বাদ দি চহৰ আৰু উদ্যোগিক অঞ্চলসমূহত এই অৱস্থা অতি শোচনীয়। বেছিসংখ্যক উদ্যোগেই কোনো আঁচনি নথকাকৈ গঢ় লৈ উঠে, যাৰ ফলত চহৰ সমূহ জধে মধে গঢ়ি উঠে। ফলস্বৰূপে, দেশত অলেখ সংখ্যক বস্তি অঞ্চলৰ সৃষ্টি হয়।

জীৱন ধাৰণৰ নিম্ন মানদণ্ড ঃ এখন দেশৰ জীৱনধাৰণৰ গুণগত মান নিৰ্ণয় কৰে সেই দেশৰ জনমূৰি আয়ৰ ওপৰত। উচ্চ জনমুৰি আয়ে জীৱন ধাৰণৰ উচ্চ মানদণ্ডক বুজায়। আৰু নিম্ন জনমূৰি আয়ে নিম্ন জীৱন ধাৰণৰ মান দণ্ডক বুজায়। মানুহৰ প্ৰকৃত উপাৰ্জনৰ উৎস হ'ল, কেতবোৰ ভিন্ন কাৰকৰ উৎপাদকৰ ফল, যেনে- অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন, খাদ্যবস্তুৰ সেৱনৰ মাত্ৰা, খাদ্যবস্তু গ্ৰহণৰ' সুবিধা, স্বাস্থ্য আৰু চিকিৎসাসেৱাসমূহ, জনসাধাৰণৰ শিক্ষা ইত্যাদি। ভাৰতবৰ্ষৰ জনমূৰি আয় আন বিকশিত দেশ সমূহতকৈ কম আৰু যাৰফলত জীৱন ধাৰণৰ মানদণ্ডও অতি দুখজনক।

মানুহৰ স্বভাৱ ঃ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ফলত মানুহৰ স্বভাৱ আৰু গুণবো অৱনতি ঘটিছে।

সমাজত দুর্নীতি আৰু অন্যায় বৃদ্ধি পাইছে। জীৱনৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক আৰু ধর্মীয় ক্ষেত্রত মূল্যবোধৰ অভাৱ ঘটিছে। আমাৰ দেশৰ দ্রুত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ ফলত মানৱ সমাজ শাৰীৰিক, সামাজিক, মানসিক আৰু সাংস্কৃতিক ভাৱে প্রদূষিত হৈছে।

চিকিৎসা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা সুবিধাসমূহঃ পৃথিৱীৰ আন সকলো অনুন্নয়শীল দেশৰ দৰে, ভাৰতবর্ষইও চিকিৎসা সেৱা প্রদানত পিছপৰি আছে। দ্রুত জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে যোগান আৰু চাহিদাৰ ক্ষেত্রত বৃহৎ পাথর্ক্যৰ সৃষ্টি কৰিছে। যোৱা কেইবছৰত, যদিও চহৰ অঞ্চলত চিকিৎসা আৰু স্বাস্থ্য ক্ষেত্রত যথেষ্ট উন্নতি হোৱা দেখা গৈছে, গাওঁ অঞ্চলসমূহ এতিয়াও চিকিংসা সেৱাৰ সুবিধা লাভৰ ক্ষেত্রত জীয়াতু ভুগিবলগীয়া হৈছে। ইয়াত কোনো সন্দেহ নাই যে চিকিংসা সেৱাৰ পৰিস্থিতিৰ উন্নতি হৈছে, তথাপিও গাওঁ অঞ্চলত উপলব্ধ সুবিধাসমূহৰ ক্ষেত্রত যথেষ্ট অভাৱ আছে। আন বিকশিত দেশ সমূহৰ তুলনাত ভাৰতবর্ষত এতিয়াও প্রসূতি মৃত্যু আৰু নৱজাতকৰ মৃত্যুৰ হাৰ যথেষ্ট বেছি। মহিলা আৰু শিশুৰ মাজত পুষ্টিহীনতা এতিয়াও দেখিবলৈ পোৱা যায়। সকলোৰে বাবে চিকিৎসা আৰু স্বাস্থ্য সেৱাসমূহ উন্নত কৰাৰ ক্ষেত্রত ভাৰতবর্ষই এতিয়াও বহুদূৰ যাবলৈ বাকী।

৩.৭ জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰিবলৈ ল'বলগীয়া ব্যৱস্থাসমূহ

ভাৰতবর্ষৰ দৰে এখন বিকাশশীল দেশত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ হ'ল এক অভিশাপ স্বৰূপ যিয়ে দেশৰ বিকাশত ব্যাঘাত জন্মোৱাৰ লগতে সমাজৰো ক্ষতি সাধন কৰে। জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ কাৰণ সমূহ বিশ্লেষণে এইটো দেখা যায় যে ই এক গভীৰ আৰু জটিল সমস্যা। এই সমস্যাটোৰ এক তাৎক্ষণিক সমাধান ওলোৱাটো সহজ নহয় কাৰণ ই মানুহৰ সামাজিক, মানসিক, অর্থনৈতিক, ধর্মীয় আৰু ৰাজনৈতিক জীৱনৰ সৈতে জড়িত হৈ আছে।

- জনসংখ্য বিস্ফোৰণৰ কু ফলসমূহৰ বিষয়ে জনসাধাৰণক শিক্ষিত কৰিবলৈ চৰকাৰে বিভিন্ন ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা উচিত।
- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ কার্য্যকৰীভাৱে তেতিয়াহে ৰূদ্ধ কৰিব পাৰি যেতিয়া মানুহে সৰু পৰিয়ালৰ প্রতি আগ্রহী হয়।
- বর্দ্ধিত সাক্ষৰতাৰ হাৰ আৰু বিকশিত আর্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাৰ সহায়ত জনসাধাৰণক সৰু পৰিয়াল ব্যৱস্থাৰ সপক্ষে এক সুবিধাজনক মনোভাৱ গঢ়ি তুলিবলৈ শিক্ষিত কৰিব পাৰি।
- সৰু পৰিয়াল ব্যৱস্থা মানি চলা আৰু এটা শিশু থকা পৰিয়ালসমূহক বিনামূলীয়া শিক্ষা, উন্নত সুবিধা আৰু অর্থনৈতিক সঁহাৰি প্রদান কৰা উচিত যাতে মানুহক একক পৰিয়ালৰ ধাৰণাৰ প্রতি উৎসাহিত কৰিব পাৰি।
- যুৱ প্রজন্মক পৰিয়ালৰ ধাৰণা, গাঁথনি, প্রকাৰ আৰু কাম সম্পর্কে শিক্ষা দিয়াৰ লগতে

মৌনতা, দায়িত্বশীল অভিভাৱকতা ইত্যাদিৰ শিক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ পৰিয়ালৰ শিক্ষা আঁচনি প্ৰস্তুত কৰিব লাগে।

- বিবাহৰ আইন সংগত বয়স বৃদ্ধি কৰিব লাগে। ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত ই ২১ বছৰ হোৱাৰ লগতে ল'ৰাৰ ক্ষেত্ৰত ই ২৫ বছৰ হ'ব লাগে।
- মহিলা সবলীকৰণৰ বাবে শিক্ষাৰ মাজেদি কাৰ্য্যকৰী ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে। ইয়ে মহিলাসকলক নাৰীৰ প্ৰচলিত ভূমিকা সম্পৰ্কে প্ৰত্যাহ্বান জনাবলৈ সাজু কৰাৰ লগতে তেওঁলোকৰ জীৱন পৰিৱৰ্তন কৰিবলৈও সাহসৰ যোগান ধৰে। পৰিয়ালৰ আকাৰৰ ক্ষেত্ৰতো মহিলা শিক্ষাৰ প্ৰভাৱ আছে। এগৰাকী মহিলাৰ বহু বছৰৰ শিক্ষায়ে মহিলা গৰাকীক কম সন্তান জন্ম দিয়াৰ বাবে আগ্ৰহী কৰি তোলে। অৰ্থাৎ শিক্ষিত মহিলায়ে সৰু পৰিয়ালৰ প্ৰতি বেছিকৈ আগ্ৰহিত হোৱা দেখা যায়।
- জনসাধাৰণৰ আৰ্থ সামাজিক অৱস্থাৰ উন্নত কৰিবলৈ চৰকাৰে উ পযুক্ত শিক্ষা, স্বাস্থ্য সেৱাৰ উন্নত সুবিধা, আশ্ৰয় প্ৰদানৰ ইত্যাদিৰ জৰিয়তে উপযুক্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে যিয়ে জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ- হ্ৰাস কৰাত সহায় কৰে।

শেষত, আমি ক'ব পাৰো যে চৰকাৰী, বেচৰকাৰী সংগঠন, সংবাদ মাধ্যম আৰু আন সংগঠনসমূহৰ একত্ৰিত প্ৰয়াসে নিশ্চয়কৈ আমাৰ দেশৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ হ্ৰাস কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰিব।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে শিক্ষা ক্ষেত্ৰত সৃষ্টি কৰা সমস্যাসমূহ উল্লেখ কৰক।

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৭ ঃ চমুকৈ ব্যখ্যা কৰক-চহৰীকৰণ, নিবনুৱা সমস্যা, অধিক জনসংখ্যা।

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৮ ঃ মানুহৰ প্ৰাথমিক প্ৰয়োজন সমূহ কি কি?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৯ ঃ জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে কেনেদৰে জনসাধাৰণৰ আৰ্থ-সামাজিক জীৱনত প্ৰভাৱ পেলাইছে?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ১০ ঃ জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰিবলৈ গ্ৰহণ কৰিব পৰা কিছুমান ব্যৱস্থা উল্লেখ কৰক।

.....

.....

৩.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি কি শিকিলোঁ

- বৰ্তমান অসমত জনসংখ্যা বিস্ফোৰণ বিশ্বৰ প্ৰধান সমস্যাসমূহৰ ভিতৰত এটা বুলি বিবেচিত হৈছে। ই এনে এক পৰিস্থিতিক বুজায় য'ত এখন দেশত বসবাস কৰা জনসংখ্যাই দ্ৰুতভাৱে ইয়াৰ বহন ক্ষমতা চেৰাই যায়।
- ভাৰতবৰ্ষৰ বৰ্তমান জনসংখ্যা বৃদ্ধি আৰু সম্পদৰ বৰ্দ্ধিত ব্যৱহাৰে দেশৰ অৰ্থনীতিত প্ৰভাৱ পেলাইছে। উন্নত দেশসমূহৰ তুলনাত অনুন্নত আৰু উন্নয়নশীল দেশসমূহত জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ বেছি।
- জনসংখ্যাৰ অভাৱনীয় বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত বহুতো কাৰণে প্ৰভাৱ পেলায়, যেনে- সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, মানসিক, ধৰ্মীয় ইত্যাদি। ভাৰতত, ছোৱালীক কম বয়সতে বিয়া দিয়া হয় আৰু ফলস্বৰূপে পৰিয়ালো সোনকালেই বৃদ্ধি পায় । ইয়াৰ উপৰিও, যৌথ পৰিয়াল ব্যৱস্থাই পুত্ৰ সন্তানৰ ক্ষেত্ৰত অধিক হেচাঁ দিয়ে। জন্ম আৰু মৃত্যু হাৰৰ মাজত পাৰ্থক্য বৃদ্ধি পোৱাৰ কাৰণ হ'ল উন্নত চিকিৎসা সেৱা আৰু খাদ্য উৎপাদন। এখন দেশৰ পৰা আন এখন দেশলৈ হোৱা প্ৰবজনেও জনসংখ্যা বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগায়।
- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণে বিকাশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বহুতো সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে যেনে- শিক্ষা, পৰিবেশ আৰু অৰ্থনীতি। শিক্ষা ব্যৱস্থাত শিক্ষক ছাত্ৰৰ অনুপাতৰ মাজত এক বৃহৎ পাৰ্থক্য দেখা যায়, শিক্ষকৰ অভাৱ, বিভিন্ন শিক্ষণ সুবিধা যেনে- আচবাব, পুঁথিভৰাল, গৱেষণাগাৰ ইত্যাদিৰ অভাৱ যিয়ে শেষত নিম্ন মানৰ শিক্ষাৰ লগতে অনুশাসনৰ অভাৱ ঘটায়।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়ে প্ৰধান পৰিৱেশজনিত সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে, যেনে- পৰিবেশৰ গুণগত মান দণ্ড, নিৰ্বনানীকৰণ, বায়ু, পানী আৰু শব্দ প্ৰদূষণ আদি। ই মানুহৰ আৰ্থ - সামাজিক জীৱনতো প্ৰভাৱ পেলাইছে।
- জীৱিকাৰ সন্ধানত গাওঁ অঞ্চলৰ পৰা চহৰলৈ হোৱা প্ৰবজনে চহৰত অধিক জনসংখ্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু যিটোৱে বিভিন্ন সামাজিক অভিশাপৰ জন্ম দিয়ে। ইয়াৰ উপৰিও, নিবনুৱা সমস্যা,শ্ৰমৰ অপূৰ্ণ নিয়োগ, আবাসগৃহৰ অভাৱ, স্বাস্থ্য আৰু চিকিৎসা সেৱাৰ অভাৱেও জটিল সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে।
- জনসংখ্যা বিস্ফোৰণৰ কু প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে জন-সাধাৰণক শিক্ষিত কৰিবলৈ চৰকাৰে কেতবোৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে। সৰু পৰিয়াল ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ জনসাধাৰণক